



Prosjektrapport oktober 2011

## Innholdsfortegnelse

Forord	3
1 Om prosjektet	4
2 Arenabeskrivelser	5
2.1 Barents Stadion	6
2.2 Barents Alpinpark	7
2.3 Barents Sjøsportsenter	8
2.4 Barents Motorsportsenter	9
2.5 Barents Arena	10
3 Eierskap, drift og finansiering	12
3.1 Tilgjengelige finansieringskilder	12
3.2 Betydningen av organisasjonsform	12
3.3 Eksempler på ulike organisasjonsformer	13
3.3.1 Bodø Spektrum	13
3.3.2 Larvik Arena	14
3.3.3 Trondheim Spektrum	15
3.3.4 Skien Fritidspark	16
4 Samspill, et viktig suksesskriterium	17
4.1 Tromsø kommune	17
4.2 Andre aktører og samarbeidsparter	18
4.2.1 Troms fylkeskommune	19
4.2.2 Universitetet i Tromsø	19
4.2.3 Studentsamskipnaden i Tromsø	19
4.2.4 Kommersielle akterer	19
5 Konklusjoner og anbefaling	20
5.1 Trinnvis utbygging	20
5.2 Planforutsetninger og kommunalt ansvar	20
5.3 Idrettens rolle og medvirkning i videre arbeid	20
5.4 Forslag til videre handlingsplan og organisering	20
6 Vedlegg	21



## Forord

Arbeidet med Idrettsbyen Tromsø kan best beskrives som en 3-årig symbiose av aktører med et felles ønske om å gjøre en forskjell. Målet har vært en god prosess for å skape en overordnet plan for hvordan Tromsøregionen skal få økt sin kapasitet på tidsriktige idrettsanlegg, for alle!

Bredde- og toppidrett, kultur- og næringsliv, utdanning, forskning, folkehelse, gamle og unge, alle har sin plass i dette prosjektet. Prosjektet har vært like mye samfunnsplanlegging, by- og destinasjonsutvikling, som et prosjekt for utvikling av anleggskonsepter for idretten. Idretten har bidratt med flere 1000-talls timer, og næringslivet har bidratt med over 900 timer ubetalt. Det er denne koordinerte kraften som har gjort at resultatene er blitt så bra.

Legitimiteten og behovet for et slikt prosjekt er ubønnhørlig dokumentert. Kraften i idretten og i det frivillige engasjementet i Tromsø har vært, og er ubeskrivelig. Til tider har det, som ledelse i dette prosjektet, vært rørende å kjenne på anerkjennelsen og støtten vi har fått.

Når vi nå legger frem resultatet og våre anbefalinger, er det vårt håp at dette er starten på realiseringen av anleggene.

Sambruk og samlokalisering har vært sentrale tema i alt vi har arbeidet med, og vi tror nettopp det er det som skal gjøre det mulig å realisere et slikt stort løft for Tromsø. Dette skal gjøres gjennom fortsatt samarbeid mellom idretten og alle de andre aktørene som bør, og vil samarbeide om det å gjøre Tromsø til en ennå mer attraktiv, god og spennende by å leve i.

Tromsø Idrettsråd, 20. oktober 2011

Rune Kufaas  
Prosjektansvarlig og anleggsansvarlig i Tromsø Idrettsråd

Lars Olav Sparboe  
Prosjektleder

# 1 Om prosjektet

**Hovedmålet med prosjektet Idrettsbyen Tromsø er å få på plass en overordnet plan for hvordan Tromsø skal øke kapasiteten på tidsriktige og realiserbare anlegg som kombinerer bredde- og toppidrett, kultur og næring. Flerbruk og samlokalisering har vært en bærebjelke i planarbeidet.**

Hovedelementene i planen har vært:

- Idrettspark på Templarheimen
- 50 meters svømmeanlegg

Øvrige anlegg som har inngått i planen er en skistadion, sjøsportsenter, skøytehall/ishall, alpinsenter og motorsportsenter.

## Bakgrunn

I en erkjennelse av at Tromsø ikke har ett eneste anlegg som tilfredsstiller internasjonale krav, har Tromsøidretten gjennom tre år arbeidet med å forankre og å få frem behov og konsepter til fremtidens idrettsanlegg. Før foreliggende forprosjekt har det blitt utarbeidet en egen behovsanalyse [2008] og en forstudie [2010].

I prosjektet har det vært arbeidet med å videreutvikle relasjoner og inngå forpliktende samarbeid med aktørene som ble identifisert i forstudien. Videre å avklare roller, tilknytningsform og etablere prosjektgrupper for de ulike anleggs-konseptene. Prosjektet har også hatt som oppgave å kartlegge mulige større idretts- og kulturarrangement, hvilke krav disse har til fasiliteter, og hvilke ringvirkninger de vil kunne gi for innbyggerene og næringslivet.

## Forankring

Prosjektet "Idrettsbyen Tromsø" eies av Tromsø Idrettsråd, paraplyorganisasjonen for Tromsøidretten. Idrettsrådet representerer 25 000 medlemskap i idretts-Tromsø, og dermed også den største samfunnsgruppen. I tillegg til forankringen i Tromsøidretten lokalt, er prosjektet forankret i Troms Idrettskrets og hos toppledelsen i Norges Idrettsforbund. To idrettsministre, statssekretær og hele anleggsavdelingen i Kulturdepartementet har fått presentert arbeidet underveis. I prosjektperioden har det løpende vært kontakt inn mot politisk nivå i Tromsø for å sikre best mulig informasjon og forankring.

Idrettsbyen Tromsø har hatt en arbeidsgruppe bestående av representanter fra sentrale aktører i fremtidens idrettsanlegg som Tromsø kommune, Troms fylkeskommune, Universitetet i Tromsø og Studentsamskipnaden i Tromsø. I tillegg har Ishavskysten Friluftsråd og Visit Tromsø deltatt i gruppen:

Vibeke Ek	Komitéleder Kultur, idrett og oppvekst
Svenn A Nielsen	Komitéleder Helse- og omsorg
Eduardo da Silva	Komitéleder Byutvikling
Vibeke Skinstad	Troms Fylkeskommune
Kathrine Julin Pettersen	Universitetet i Tromsø
Bjørn Brækkan	Studentsamskipnaden
Ragnhild Sandøy	Ishavskysten Friluftsråd
Svein Morten Johansen	Tromsø Kommune
Anne Berit Figenschau	Visit Tromsø

Idrettsbyen Tromsø har benyttet seg av følgende leverandører av spesialkompetanse i prosjektet:

- 70°N arkitektur as
- PricewaterhouseCoopers Consulting AS
- Idémasjon Design

## 2 Arenabeskrivelser

**Idrettsbyen Tromsø har hatt fokus på de større sentralanleggene Tromsø trenger for å arrangere større konkurranser og mesterskap. Bydels- og nærmiljøanlegg er følgelig ikke med planen. De større anleggene skissert i Idrettsbyen Tromsø skal likevel kunne huse og øke kapasiteten for breddeidretten i hverdagen.**

Samlokalisering har vært et viktig prinsipp i prosjektet. Å plassere flere idrettsanlegg sammen gir ikke bare besparelser i driftskostnader og mer idrettsanlegg for hver investeringskrone; det åpner også for sportslig samarbeid mellom idretter. I arbeidet med prosjektet har en derfor samlokalisert idrettsanleggene i idrettsparker – også kalt arenaer. I forrige fase av prosjektet ble det redegjort for sju arenaer; Templarheimen, svømmeanlegg, skøytehall, skistadion, alpinksenter, sjøsportsenter og motorsportsenter. I ettertid har en sett at svømmeanlegget og skøyteanlegget med fordel også kan plasseres på Templarheimen. Da står en igjen med fem arenaer som vil beskrives i det følgende.



BARENTS STADION



BARENTS ALPINPARK



BARENTS SJØSPORTSENTER



BARENTS MOTORSPORTSENTER



BARENTS ARENA

## 2.1 Barents Stadion

Barents Stadion vil bli den nye skistadionen for langrenn, skiskyting, hopp og kombinert. Løypenettet vil få internasjonal godkjenning, og det legges opp til moderne design og utforming av arenaen. Med sin beliggenhet i Grønnåsen, er arenaen godt skjermet for vær og vind, de gode lysforholdene og utsikten mot tinden skaper en fin ramme for TV-bilder. Løypenettet rundt stadion blir intimt og det vil ligge an til spektakulære opplevelser for publikum. Hoppanlegget har i skrivende stund kommet lengst i detaljplanlegging og kan starte utbygging uavhengig av resten av skistadionen om det sikres finansiering.



### Idretter

Skiskyting	Langrenn
Kombinert	Hopp
Kombinert	Rulleski
Terrensykling	

### Anlegg Publikumskapasitet: 20 000

Langrennsløyper [2x5 km] og stadion  
Skiskytteranlegg [35 skiver]  
Hopp [K70, K45, K30, K12]  
Rulleskiløype [2,5 km]  
Skiheis/skitrekk  
Snøproduksjonsanlegg  
Lysanlegg  
Idrettshus/garderobeanlegg

### Arrangementer

#### Skiskyting:

Hovedlandsrenn, NM, V-Cup og VM

#### Langrenn:

Hovedlandsrenn, NM, V-Cup, VM

#### Hopp:

Junior-NM, NM for kvinner, NM kombinert ved dispensasjon

#### Kombinert:

Junior-NM

#### Rulleski og rulleskiskyting:

NM, VM

#### Andre arrangementer:

Konserter/kulturarrangement, reinkappkjøring, skishow, orienteringsløp, terrengløp, terrensykkelløp, etc.

## 2.2 Barents Alpinpark

Barents Alpinpark blir Tromsøs helårsanlegg for alpine utfordringer. Med anlegg for alpint, snowboard og freestyle (twintip) om vinteren og løyper for downhill, dirtjump og offroadsykling, vil ungdom kunne bruke sitt årskort **hele** året i heisanleggene. Det skal også legges godt til rette for de aller minste, slik at Barents Alpinpark skal kunne tilby alpine opplevelser til alle ferdighetsnivåer og aldre. Et skikkelig familieanlegg, og med dets internasjonalt godkjente løyper for slalåm og storslalåm er det duket for internasjonale arrangementer også.



### Idretter

Alpint (SL, SSL, Super-G og Utfor)	Freestyle (Skicross, Twintip)
Snowbard	Kiting
Downhill/offroadsykel	Motbakkeløp
Triatlon	

### Anlegg

Alpinløyper (SL, SSL, Super-G og Utfor)  
Lysanlegg  
Heisanlegg, T-krok, skibelte  
Snøproduksjonsanlegg  
Idrettshus/klubbhus, lager  
Snowboardanlegg (Park, Big-jump, Halfpipe, Q-pipe)  
Freestyleanlegg (Park, Big-jump, Halfpipe, Skicross, Kulebakke)  
Barneskileikanlegg

### Arrangementer

Alpint:  
Hovedlandsrenn, NM, EC, V-Cup  
Freestyle:  
NM, NC, WC  
Kiting:  
Tromsø Open, NM, Snowjam, Speed Challenge.  
Sykkel:  
NM og UM, samt NC  
Motbakkeløp:  
NM motbakke, Kroken rett opp.  
Triatlon:  
NM, V-cup, Ironman og VM  
Andre arrangementer:  
Skishow-konkurranser, parallellslalåm-cup, orienteringsløp, terrengløp.

## 2.3 Barents Sjøsportsenter

I motsetning til de fleste andre idretter i byen, foregår sjøsport på naturens arena med minimalt behov for anleggs-fasiliteter. For sjøsportene handler det derfor om hvordan man best mulig tilrettelegger for deres aktivitet.

I den sammenheng har sjøsportmiljøene i Tromsø funnet ut at det ligger et spennende potensiale i å kunne samle seg i et senter på land, hvor en kan bygge et felles miljø, utveksle erfaringer og samarbeide om felles behov. Eksempler på felles behov er klubblokaler, lagringsplass, tørkemuligheter, verksted, kursvirksomhet, sikkerhetsopplegg (rescue-båt) i forbindelse med trening/rekruttering, landingsplass/brygge, m.m.

En meget godt egnet plassering av et Barents Sjøsportsenter vil være på den tidligere Aakre-eiendommen ved Fagereng på Sør-Tromsøya. Ikke bare er bygget på eiendommen egnet til å huse de skisserte fellesbehov; med sin plassering i vannkanten kan man også ha tilskuerplass (med kafédrift) på taket for aktivitet som foregår ute i sund-et. En slik samling av sjøsportmiljøene så nær "arenaen" hvor mange av idrettene utfolder seg vil bli unik i nordisk sammenheng.

Barents Sjøsportsenter kan åpne for flere nye synergier innen maritim aktivitet. For eksempel har politi, brannvesen, sjøforsvar, redningsseksjon og kommunens fritidsseksjon behov som kan kombineres inn i et slikt senter. Det samme gjelder kommersiell virksomhet som kursing, utleievirksomhet og reiselivsprodukter. Med den turiststrømmen som passerer Tromsø blant annet i form av hurtigrute- og cruisebåtanløp, vil et slikt sjøsportsenter ha infrastruktur og basiskompetanse til å tilby opplevelsespakker innen for eksempel kajakk, sjørafting og fridykking.

Et sjøsportsenter legger også til rette for å utvikle samarbeid med sjøsportmiljøer i Bottenviken. Sjøsportmiljøene hos våre nære, nordiske naboer starter langt ut i mai pga. av sen isgang. Nordiske jollesamlinger i Tromsø om våren og i Bottenviken på sensommeren er for eksempel lett å se som attraktive for seilemiljøene.



### Idretter

Seiling	Kajakk
Roing	Vannski
Seilbrett	Kiting
Dykking og fridykking	

### Anlegg

Båthus roing	Båthus kajakk
Båthus seiling	Brygge/ flytebrygge
Anlegg for padling	Anlegg for roing
Anlegg for vannski	Utsettingsrampe
Sjøsportkart	Idrettshus/garderober

### Arrangementer

Seiling:  
Nordkalottmesterskap og NM-Cup i optimist- og RS Feva joller

Kajakk:  
NM i kajakkpolo, konkurranser i ferdighetspadling

Roing:

Ro-regattaer

Seilbrett:

NM-Cup, NM

Kiting:

NM race og langdistanse, MidnightSun Kite Event, andre større nasjonale og internasjonale mesterskap



## 2.4 Barents Motorsportsenter

Motorsportidrettene har lenge ønsket å etablere et regionalt motorsportsenter. Ramfjordmoen har allerede bilcrossbane og anses som en godt egnet plassering for flere motoridretter. Avhengig av nødvendige avklaringer med grunneiere og EISCAT-anlegget ønsker en seg et senter som kan huse både sommer- og vinteraktivitet innen motorsport.

Et slikt senter vil være meget verdifullt for et motorsportmiljø ved at man får en møteplass, et område som er avklart i forbindelse med støy, kan ha verksted, depoter og andre fellesanlegg, kursvirksomhet m.m.



### Idretter

Motorsykkel	Snøscooter
-Motocross	Radiostyrt Motorsport
-ATV Quad	Snowcross
-Trial	Onroad/Offroad
-Freestyle Motocross (FMX)	

### Anlegg

Bilcrossbaner	Trialbaner
FMX-anlegg	Motocrossbaner
Flomlysanlegg	Idrettshus
Depot	

### Arrangementer

Motocross:
NM, NC, EM
ATV:
NM, NC
Trial:
Nordisk, NC, NM, EM
FMX:
NM, div.
Snowcross:
NM, NC
Radiostyrt:
NM, NC
Bilcross:
NM, NC, Nordisk

## 2.5 Barents Arena

Barents Arena er arbeidstittelen på den nye idrettsparken på Templarheimen. Den vil bestå av moderne fasiliteter for et 30-talls idretter som blant annet svømming, turn, ballidretter, klatring, isport, kampsport, med mange fler. Den vil tilføre Tromsø et idrettsanlegg som er uten sidestykke i landsdelen.

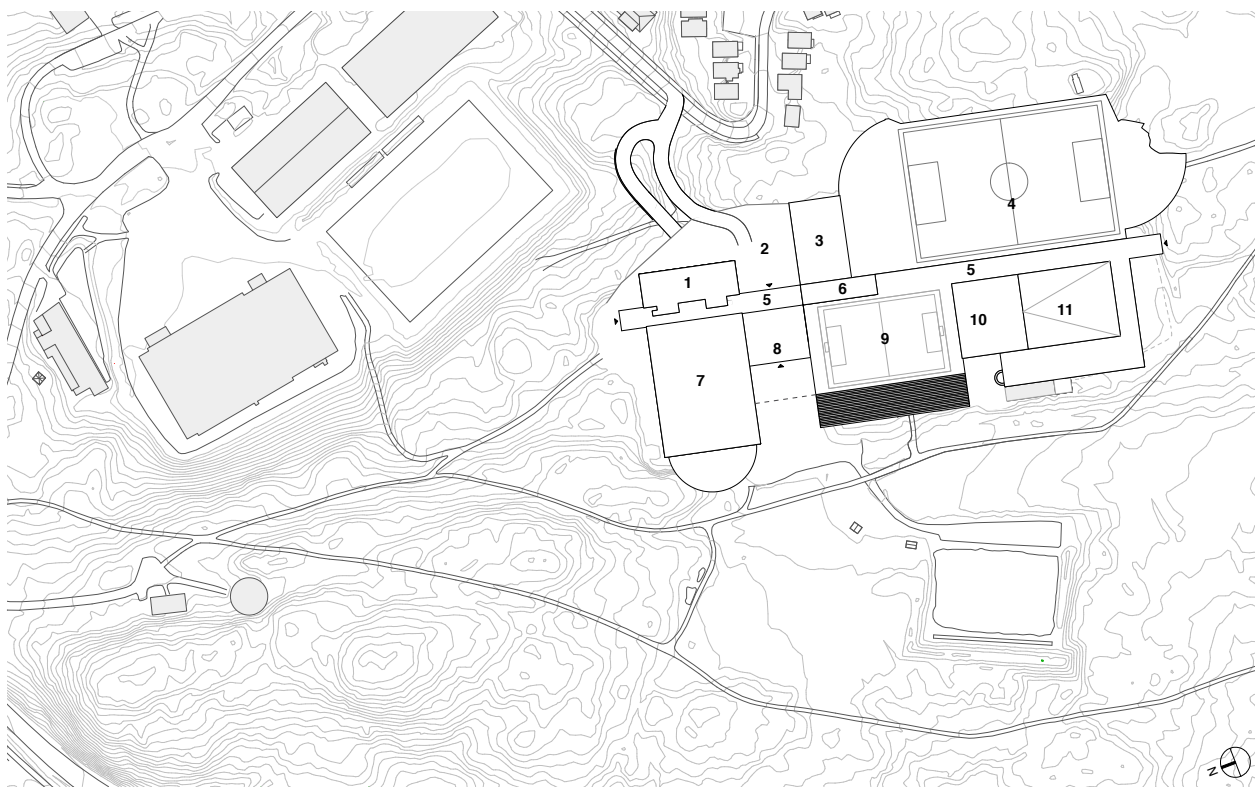
Erfaringer fra lignende anlegg andre steder i Norden viser at Templarheimen vil være et daglig møtested for ca. 3000 mennesker i alle aldre og aktivitetsnivåer: unge og gamle, aktive utøvere og mosjonister, idrettselever og studenter og ikke minst for toppidrettsutøvere på nasjonalt og internasjonalt nivå.

Samtidig vil idrettsparken slik den er planlagt, være en arena for et vell av store og små arrangementer, så vel idrettslige som andre typer arrangementer. Med en helt annen infrastruktur enn det som eksisterer i dagens idrettsanlegg, vil Barents Arena være tilrettelagt for å håndtere en rekke nye, store idrettsarrangementer helt opp til verdensmesterskap. Idrettsparken vil være en perfekt arena for større konserter (opp til 7000 tilskuere), mega-messer og ikke minst et Sjakk-OL.

En vesentlig del av Barents Arena vil være administrasjonsfløyen, som vil huse idrettsadministrasjon, idrettsutdanning og idrettsrelaterte bedrifter som idrettsmedisinsk klinikk, treningsstudio, sportsbutikk og kantine med riktig ernæringsprofil. Kantine og foajéarealer vil dimensjoneres for å kunne servere mange mennesker under store turneringer ol.

Barents Arena er etter en grundig evaluering plassert på Templarheimen, som er det mest sentrale geografiske punkt i Tromsø. Samtidig er beliggenheten optimal i forhold til samferdselsårer og muligheten for store deler av befolkningen å komme seg dit for egen maskin; til fots, på ski eller på sykkel. Beliggenhet nær universitetscampus og UNN gjør parken lett tilgjengelig for store brukergrupper.

Anlegget tar ikke mål av seg til å bli et arkitektonisk landemerke for byen, men et miljøriktig bygg som både i utseende og funksjon integreres som en del av byens sentrale grønnstruktur. Planene for Barents Arena er utdypet i vedlegget "Plug-in Templarheimen".



### Situasjonsplan - Barents Arena

1 Kontorfløy m / treningsstudio, kompetansesenter for idrett, idrettsklinikk, administrasjon 2 Adkomst med bil, parkering under bakken 3 Barnehage / Turnhall 4 Ishall / 11'er fotballbane på tak ( evt. byggeflate for idrettsgymnas) 5 Infrastruktur / garderober / vrirleareale / foaje 6 Kafé 7 Friidrettshall / utvidelse og ombygging av Tromsøhallen 8 Foaje / vrirleareal / skytehall under bakken 9 Flerbruksarena / 7'er fotballbane på tak / nedtrapping (amfi) fra tak mot terreng 10 Klatrehall 11 Svømmeanlegg og spa



## Idretter

Friidrett	Klatring
Turn	Badminton
Svømming	Skytesport
Stup	Kampsport
Undervannsrugby	Skøyter
Håndball	Ishockey
Volleyball	Curling
Innebandy	Isdans
Fotball	Inline skating
Basketball	Bordtennis
+ ca. 15 idretter	

## Anlegg

sp = sitteplasser

- Friidrettshall (Tromsøhallen, 4 baner 200 m, 260 sp)
- Turnhall + tre basishaller (260 sp)
- Svømmebasseng (50 m, 950 sp)
- Stupeanlegg (1-5 m)
- Stor flerbruksarena (tre aktivitetsflater, 3680 sp)
- Klatrehall (20 m, 290 sp)
- Skøytehall (400 m, ishockeybane, fire curlingbaner, isdansflate, 1030 sp)
- Fotballbaner (7'er- og 11'erbane)

## Arrangementer

### Friidrett

NM Hallmesterskapet senior og junior, NM Ungdomsmesterskapet, NM Veteranmesterskapet, nasjonale innendørs elitestevner, landskamper i friidrett, Barentskamp

### Turn:

NNM, NM, N-Cup, Norgesfinalen, Nordisk Mesterskap, Barentsmesterskapet, landskamper

### Svømming:

NM kortbane og langbane, Barentskampen, EM kortbane, VM kortbane, Europeisk Ungdoms-OL, store nasjonale og internasjonale svømmestevner

### Ballidretter:

NM, Nordisk Mesterskap, landskamper, Barentskamp, store nasjonale og internasjonale turneringer

### Klatring:

NM, nasjonale konkurranser, E-Cup, V-Cup, EM og VM

### Kampsport:

NM, EM, VM, store nasjonale og internasjonale stevner

### Skøyter:

Norges Cup, World Cup, nasjonale og internasjonale mesterskap

### Ishockey:

Aldersbestemt B-EM og B-VM mesterskap, NNM

## 3 Eierskap, drift og finansiering

### 3.1 Tilgjengelige finansieringskilder

Spillemidler er en grunnstein i all finansiering av idrettsanlegg i Norge. En sentral forutsetning for å få utløst spillemidler er at anleggene inngår i det kommunale planverket. Tromsø kommune er dermed den mest sentrale aktøren i arbeidet med å finansiere opp idrettsanleggene, og vil ventelig være ansvarlig for langt de fleste søknadene på spillemiddelsiden. Ettersom Tromsø er et pressområde med stor underdekning på anleggssida er det viktig å gå i tidlig politisk dialog også regionalt og med Kulturdepartementet for å få Tromsø inn på ordningen i tildeling av anleggspolitiske midler.

Anlegg som er finansiert av spillemidler skal være tilgjengelig for offentligheten i 40 år etter bygging, og spillemidlene kan ikke benyttes til å finansiere opp kommersielle anlegg. Det er derfor viktig at man så tidlig som mulig lager formelle skiller mellom anlegg som har reint idrettslige formål og anlegg med et blandet idrettslig/næringsmessig formål, og legger ulike løp for dette.

Når det gjelder de næringsrettede/kommersielle delene av konseptet vil det være avgjørende at man samarbeider med de rette aktørene. Ved å synliggjøre at seriøse private aktører dekker deler av investerings- og driftkostnadene i nye og tiltrengte idrettsanlegg vil man underlette kommunens arbeid med å realisere kostnadskrevende anlegg.

Ryddig organisering og forpliktende deltakelse fra seriøse næringsaktører er også en forutsetning dersom man skal nå fram med RDA2-søknad som delfinansiering i de kommersielle anleggene.

I NIF's "Anleggspolitiske innslagspunkter"<sup>1</sup> jobbes det med å få kostnadskrevende anlegg inn på statsbudsjettet. Dette må idretten og det politiske miljøet i Tromsø aktivt støtte opp under.

### 3.2 Betydningen av organisasjonsform

Det er to forhold man bør ta særlig hensyn til i valg av organisasjonsform. Det ene er eierskapet sett i forhold til ansvar og økonomisk frihet, og det andre er hvilken grad av direkte politisk styring man ønsker i selskaper der det offentlige går inn med midler. Valg av selskapsform og eierskap vil ikke ha betydning for hvorvidt man kan motta offentlig støtte eller ikke.

Eierskap kan likevel påvirke omfanget av en eventuell offentlig støtte ettersom selskap som kommer inn under definisjonen "store selskap" ikke kommer inn under samme unntaksregler som små og mellomstore bedrifter, og har en lavere grense for hvor mye regionalstøtte som kan mottas. Dette vil imidlertid neppe kunne anses som noen relevant problemstilling i forhold til Idrettsbyen Tromsøs prosjekt.

I konseptvalget til Idrettsbyen Tromsø framgår det et klart skille mellom de anleggene som er rene idrettsanlegg, og de anleggene som også inneholder et element av næringsdrift/ kommersiell virksomhet. Generelt vil anlegg som har et reint idrettsformål være enkle å legge inn som direkte kommunalt eid eller som kommunalt foretak, og kommunen vil ha størst økonomisk styring og frihet til å bruke egne midler dersom anlegget inngår i egen virksomhet. Anlegg som er delfinansiert gjennom tippemidler er dessuten som nevnt underlagt særskilte krav i forhold til bruk og tilgjengelighet. Det er også viktig å være oppmerksom på at det offentlige har egne regler for refusjon av merverdiavgift som må hensyntas når man velger om man selv vil bygge og eie anlegget, eller leie det fra andre.

Dersom man ønsker og trenger private medinvestorer for å realisere et anlegg kan dette enklest løses gjennom opprettelsen av et aksjeselskap med både offentlige og private eiere. Selskapet vil da på vanlig måte være underlagt aksjelovens bestemmelser og ha regnskapsplikt etter regnskapsloven. Generalforsamlingen er øverste myndighet, og mulighetene for direkte politisk styring faller bort. Aksjeselskap kan også være en løsning selv om kommunen eier 100 % av selskapet, dersom man vet at man skal drive konkurranseutsatt virksomhet som bør skilles fra øvrig drift, eller dersom man ikke ønsker å underlegge selskapet direkte politisk styring.

<sup>1</sup>"Anleggspolitisk handlingsplan for norsk idrett" [2010]. 6 sider. Utarbeidet av idrettsstyret i Norges Idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité etter bestilling fra idrettstinget i 2007.

Dersom man ser for seg at private interesser bare ønsker å involvere seg kommersielt i driften av anlegget, er det fullt mulig å dele opp med et holdingselskap som eier selve anlegget og ett eller flere driftsselskap som leier seg inn som brukere. Holdingselskapet kan da enten være et kommunalt foretak eller et aksjeselskap, mens driftsselskapene normalt vil være organisert som AS. Hvorvidt noen av selskapene da kan motta offentlig støtte vil være avhengig av om driften i noen av selskapene er av en slik art at det åpner for lovlig støtte.

### 3.3 Eksempler på ulike organisasjonsformer

#### 3.3.1 Bodø Spektrum – kommunalt foretak (KF) i samdrift med aksjeselskap

Stort flerbruksanlegg som består av Bodøhallen [flerbrukshall], Nordlandshallen [fotballhall med kunstgressbane], Nordlandsbadet [badeland med opplæringsbasseng og stupefasiliteter], velværesenter, kafé og næringsdel. Driftes med toppidrett på dagtid; håndball, fotball, ballett, og de fleste typer ballidretter. Det meste av kommunal svømmeundervisning foregår i anlegget.

Bodøhallen og noen ganger Nordlandshallen brukes til messer, events, konferanser, turneringer og nasjonale og internasjonale kamper. I næringsdelen finner man treningssenter, ballettstudio, fysioterapeut, kommunal legevakt, massasjestudio, Forsvaret, pensjonistforening, Bodø Glimt, Bodø Håndballklubb og arealer benyttet av Universitetet i Bodø.

Det er stiftet et eget AS som står for drift av kafé og velværesenteret. All øvrig drift ligger i KF'et Bodø Spektrum, som også fordeler halltiden og står for all leieinnkreving fra eksterne leietakere. Utleieprisene bestemmes av bystyret, og er differensierte. Det er ingen avtaler med kommunen om at breddeidrett skal ha en bestemt andel av kapasiteten. Bodø Spektrum betaler husleie til kommunen, og mottar driftstilskudd og tilskudd ved større investering/vedlikehold, mens normalt vedlikehold skal tas over drift. Rapporterer til kommunestyret som øvrige kommunale selskaper.

Totalt kostet utbyggingen 310 mill. kr som ble finansiert av Bodø kommune gjennom låneopptak. Anlegget ble tildelt 30 mill. kr i spillemidler og mva-kompensasjonen var også på 30 mill. kr. Reglene for mva-kompensasjon var den viktigste årsaken til at man valgte å organisere anlegget som kommunalt foretak.

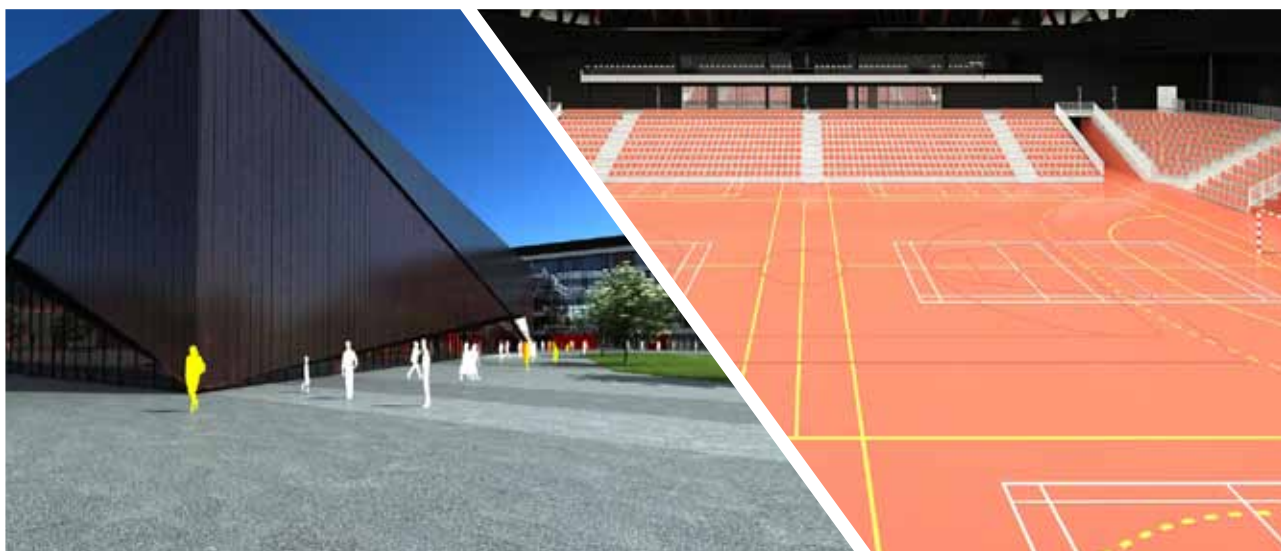


### 3.3.2 Larvik Arena- Interkommunalt selskap (IKS)

Flerbrukshall med mulighet for to håndballbaner og egne verkstedarealer. Benyttes til bredde- og toppidrett innen håndball, basket, volleyball, tennis, fotball og innebandy. Er utstyrt for alle typer hallidretter. Arenaen disponeres på dagtid av Thor Heyerdahl videregående skole. I tillegg omfatter anlegget treningssenter og klubblokaler for Larvik Håndballklubb. Larvik Arena benyttes også til messer, events, konferanser, turneringer og nasjonale og internasjonale kamper.

IKS'et Larvik Arena står for driften av anleggene, og har ansvaret for alle arrangement og tilrettelegging av bruk mellom de ulike brukergrupper, samt at de står som arrangør av messer, events og konserter. Thor Heyerdahl vgs. er overdratt ansvaret for drift av kantine, renhold og vaktmestertjenester mot at Larvik Arena betaler sin andel av kostnadene.

Larvik Arena eies av Larvik Kommune og Vestfold fylkeskommune 50/50, og er organisert som et interkommunalt selskap. Bakgrunnen for samarbeidet var at Vestfold fylkeskommune skulle bygge ny videregående skole samtidig som Larvik kommune hadde stort behov for et nytt flerbruksanlegg. Gymsalen i skoleplanene ble derfor oppgradert til et fullverdig flerbruksanlegg. Vestfold kommune var utbygger/byggherre og eier hele anlegget inkludert Arena Larvik. Totalt ble det investert 143 mill. kr hvorav 45 mill. kr fra Larvik kommune og 99 mill. kr fra Vestfold fylkeskommune. Anlegget ble tildelt 14,5 mill. kr i spillemidler.

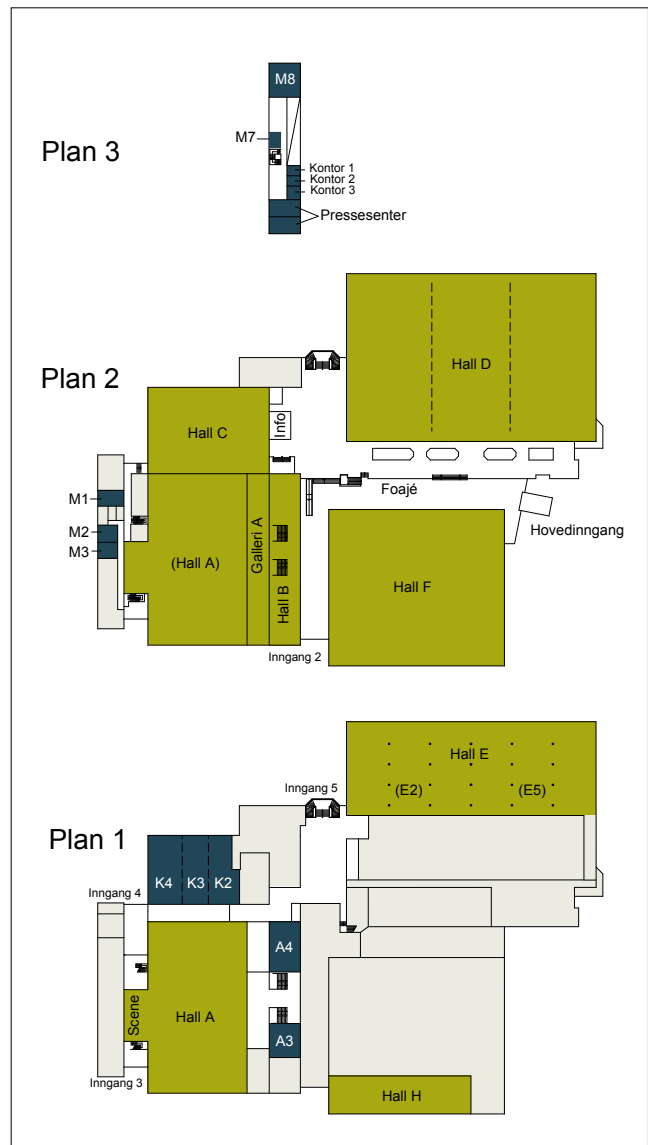


### 3.3.3 Trondheim Spektrum- Aksjeselskap (AS)

Trondheim Spektrum består av et uteområde med tre store bygninger, som inneholder åtte idrettshaller, 15 treningsbaner og 14 gruppe/seminar rom. Det benyttes til bredde og toppidrett. Idretter som benytter anlegget er håndball, volleyball, basket, badminton, tennis, bordtennis, innebandy, bueskyting, karate, boksing, bryting, og vektløfting. Anlegget inneholder også et treningssenter og kontorlokaler.

I 1962 tok Handelsstanden i Trondheim initiativ til bygging av den første hallen for bruk til varemesser. I perioder med driftsproblemer har kommunen gjennom finansielle bidrag blitt en større og større eier, og sitter nå på 75,3 % av aksjene. Øvrige eiere er Fokus bank, Sparebanken Midt-Norge og en rekke småaksjonærer. Totalt har det vært investert 250 - 300 mill. kr i anlegget som gjennom årene har mottatt 15 - 20 mill. kr i spillemidler.

Trondheim Kommune betaler halleie som utgjør ca 40 % av inntektene. Øvrige inntekter kommer fra kommersiell drift. Idretten har disposisjonsrett på anlegget i perioden 1. september til 30. april + alle helger, og har gratis halleie. Trondheim Spektrum har avtale om å disponere 2000 timer i denne perioden til kommersiell drift. En viktig inntektskilde for anlegget er de årlige stormessene Nor-Fishing og AquaNor som driftes av en egen stiftelse.



### 3.3.4 Skien Fritidspark – kommunalt foretak

Skien Fritidspark består av Skienshallen med tre håndballbaner, badeanlegg med til sammen seks basseng, sklie, badstuer, boblebad, kafeteria og spa & velværeavdeling. Dessuten flerbrukshall med klatreanlegg og turngrop, ishall, kombinert isstadion/kunstgressbane, tennisbaner, restaurant/kafe, treningscenter og vandrerhjem. I fritidsparken finner man også skibakke med heis, lysløype, turløyper, lekeplass, klatrepark, beach-volleyball og BMX-bane.

Fritidsparken benyttes til bredde- og toppidrett innenfor håndball, klatring, ski, bryting, curling, ishockey, sykling, frisbee og fotball. Skien videregående skole disponerer anlegget på dagtid, og Skien kommune benytter det til sin svømmeundervisning.

Bakgrunnen for samarbeidet var at Telemark fylkeskommune skulle bygge videregående skole. Skien kommune hadde behov for rehabilitering av eksisterende idrettsanlegg, og behov for et badeland. Kommunen var byggherre og står som eier av anlegget. Totalt ble det nyinvestert for 440 mill. kr i badeanlegget og flerbrukshallen. De øvrige anleggene er bygget i perioden 1968-95. Investeringene utløste 36,1 mill. kr i spillemidler, og mva-kompensasjonen utgjorde 60,1 mill. kr.

Det kommunale foretaket står for all drift, og bruker kommunale lønns- og regnskapssystemer. Differensierte leiepriser, og alle leieinntekter går til parken. Idrettslag søker om halldid og betaler kr 182,- i leie per time. Fritidsparken får ikke tilskudd til drift, men samlokaliseringen med vgs. gir 2,2 mill. kr i faste leieinntekter per år, i tillegg til at kommunen betaler leie for badeanlegget på dagtid til svømmeundervisning.





## 4 Samspill, et viktig suksesskriterium



### 4.1 Tromsø kommune

All erfaring tilsier at Tromsø kommune bør være den sentrale og viktigste aktøren i realiseringen av de anleggene som inngår i Idrettsbyen Tromsø. De langt fleste idrettsanlegg er kommunalt finansiert og eid og kommunen er gjennom sitt arbeid i skole og mot barn og unge den største og viktigste bruker av anleggene. Med det økte ansvaret kommunen de seinere år har fått innenfor folkehelse er behovet for en helhetlig plan og god tilrettelegging for idrett og fysisk fostring ytterligere forsterket. Kommunen er også gjennom sin rolle som planmyndighet ansvarlig for å sikre at det avsettes tilstrekkelige og egnede arealer til utvikling av anlegg og områder til idrett og friluftsliv.

Som det framgår av kapittelet foran betyr ikke dette at kommunen må og bør stå som eiere av alle de anleggene som inngår i de helhetlige planene. Både eierskap og drift kan i mange tilfeller løses gjennom samarbeid med andre offentlige aktører, idrettslag og kommersielle aktører. Kostnadene ved å bygge varige og tidsriktige idrettsanlegg er så høye at det stiller store krav til kapasitetsutnyttelse og kombinasjonsdrift dersom investeringene skal la seg realisere innenfor en presset kommuneøkonomi.

Tromsø kommune har gjennom sine ulike roller mulighet til å velge flere ulike løp for hvordan den kommunale deltagelsen i de ulike anleggene og driftskonseptene i Idrettsbyen Tromsø skal være. Mulige løsninger er bl.a.:

- Eier og driver av anlegg
- Eier av anlegg, drift gjennom avtale med eget driftsselskap opprettet for dette formål
- Eier av anlegg, drift gjennom avtale med idrettslag
- Leier i anlegg eid av annen offentlig eller privat aktør
- Medeier og leietaker i anlegg gjennom interkommunalt foretak eller aksjeselskap

Hvilken tilpasning som velges vil avhenge av driftskonseptet for de enkelte anleggene, og også hvordan prosjektene best kan innarbeides i kommunens økonomiplan alt etter ønsket lånebelastning og balanse mellom utgifter til investering og drift.

## **4.2 Andre aktører og samarbeidspartnere**

### **4.2.1 Troms fylkeskommune**

Troms fylkeskommune er en viktig aktør i realiseringen av Idrettsbyen Tromsø gjennom sin rolle i fordelingen av spillemidler. Videre har fylkeskommunen et selvstendig ansvar i folkehelsearbeidet som tilsier at de også skal ha en aktiv rolle i tilrettelegging for friluftsliv og fysisk fostring.

Erfaringene fra andre steder i landet viser også at fylkeskommunen gjennom videregående skoler kan ta en direkte og aktiv rolle som utbygger og eier av idrettsanlegg. Plasseringen av videregående skoler i Tromsø er for tiden under evaluering med tanke på å realisere en ny og bærekraftig struktur. Dette innebærer at det også i Tromsø vil kunne bli aktuelt å tenke samdriftsløsninger mellom videregående skole og f.eks Barents Arena på Templarheimen.

### **4.2.2 Universitetet i Tromsø**

Universitetet i Tromsø [UiT] har også ulike roller i forhold til prosjektet Idrettsbyen Tromsø. For det første er Universitetet med sine studenter og ansatte en stor bruker av idrettsanlegg, og på grunn av den fysiske nærheten vil Universitetet kunne bli en betydelig bruker av fasilitetene i Barents Stadion. For det andre har UiT nylig startet utviklingsprosjektet "Senter for idrett og helse", som skal drive forskning og utdanning innen idrett og folkehelse, samt tilrettelegging for toppidrettsutøvere og studier. Universitetet har i forbindelse med dette skrevet samarbeidsavtale med Norges Idrettsforbund og Troms Idrettskrets.

For det tredje har UiT som et ledd i å utvikle lærerutdanningene startet studieområdet "Idrett i lærerutdanningen", i samarbeid med Høgskolen i Alta. Det samarbeides om å utvikle bachelorgrad og mastergrad innenfor dette området, og man vil trenge fasiliteter og idrettsanlegg for å kunne realisere dette etter at lærerutdanningen er flyttet til universitetscampus.

### **4.2.3 Studentsamskipnaden i Tromsø**

Gjennom idrettshallen Kraft er Studentsamskipnaden i Tromsø [SiTø] allerede eier og driver av idrettsanlegg. Hallen er tilrettelagt for en rekke lagidretter og kampsport, i tillegg til klatring, og treningssenteraktiviteter. Kapasiteten i Krafthallen er begrenset og for å fylle behovet for fasiliteter foreligger det nå planer om å utvide denne. Synergier for Studentsamskipnaden ligger først og fremst i muligheter for bruk av anlegg i Barents Arena som man ikke har i Krafthallen. Men også i forbindelse med Barents Stadion bør en søke å samarbeide om utnyttelse av infrastruktur, som for eksempel garderobefasiliteter under trening og konkurranser.

### **4.2.4 Kommersielle aktører**

Ved siden av at bygging og drift av idrettsanlegg for videre utleie i seg selv kan være en kommersiell aktivitet, finnes det en rekke aktører er aktuelle som leietakere i eller i tilknytning til idretts- og aktivitetsanlegg. Mest typisk er treningssenter, ulike former for spa- og velværeaktører, fysioterapeuter, kiropraktorer, naprapater, idrettsmedisinske klinikker med mer.

Leieinntekter fra disse aktørene vil være med på å sikre økonomien i flere av de planlagte anleggene. Som et eksempel kan det trekkes frem at Idrettsbarnehage AS har skrevet intensjonsavtale med prosjektet, i tillegg til å være bruker av basishall i Barents Arena på dagtid, vil denne aktøren kunne stå for en gunstig finansiering av infrastruktur av basishallene som er planlagt i Idrettsparken på Templarheimen.



## 5 Konklusjoner og anbefalinger

### 5.1 Trinnsvis utbygging

Prosjektet Idrettsbyen Tromsø har utarbeidet en helhetlig plan for hvordan man kan sikre Tromsø tilgang på tidsriktige idrettsanlegg til beste for idretten og byens befolkning. Hovedhensikten med dette er å legge til rette for at man i framtiden skal kunne arbeide langsiktig mot en realisering av stadig flere elementer i denne planen.

Alle delkonseptene bygger opp under en plan for hvordan man med utgangspunkt i de eksisterende idrettsanleggene og gjeldende areal og reguleringsplan skal kunne fylle inn stadig nye delelementer fram mot den endelige realiseringen av et fullstendig, tidsriktig og kvalitetsmessig godt anleggstilbud. Det forutsettes at dette tilbudet skal være med på å løfte Tromsø videre framover, ikke bare som idrettsby, men også som nærings-, kultur- og reiselivsby.

### 5.2 Planforutsetninger og kommunalt ansvar

Som planmyndighet, og aktør med ansvar for folkehelse og oppvekstsektoren, har Tromsø kommune mange roller som skal fylles og hensyntas. Gjennom forprosjektet Idrettsbyen Tromsø har man laget en samlet oversikt og plan for hvilke arenaer og anleggsfasiliteter som kreves for å fylle disse rollene og gi byen og innbyggerne de fasilitetene de fortjener.

Prosjektet anbefaler at planene og konseptet fra Idrettsbyen Tromsø innarbeides i det kommunale planverket som kommunens handlingsplan for anleggsutvikling, og at man fortløpende koordinerer dette mot rulleringene av kommuneplanens arealdel for å sikre at de reguleringsmessige forholdene er tilpasset planene.

### 5.3 Idrettens rolle og medvirkning i videre arbeid

Å etablere idrettsanlegg er ressurskrevende – samtidig som Tromsø kommunes økonomiske handlingsrom til å ta på seg store utbygginger er begrenset. Å utnytte hver krone i anleggsinvesteringer er derfor ekstremt viktig. Synergier som sambruk, samlokalisering og fellesløsninger har derfor vært det viktigste prinsippet i Tromsø Idrettsråds arbeid med å skissere fremtidens idrettsanlegg for Tromsø. Foreliggende rapport er et resultat av en sjeldent god samarbeidsprosess når det gjelder å søke gode fellesløsninger for idrettsanlegg, med et betydelig dugnadsarbeid nedlagt.

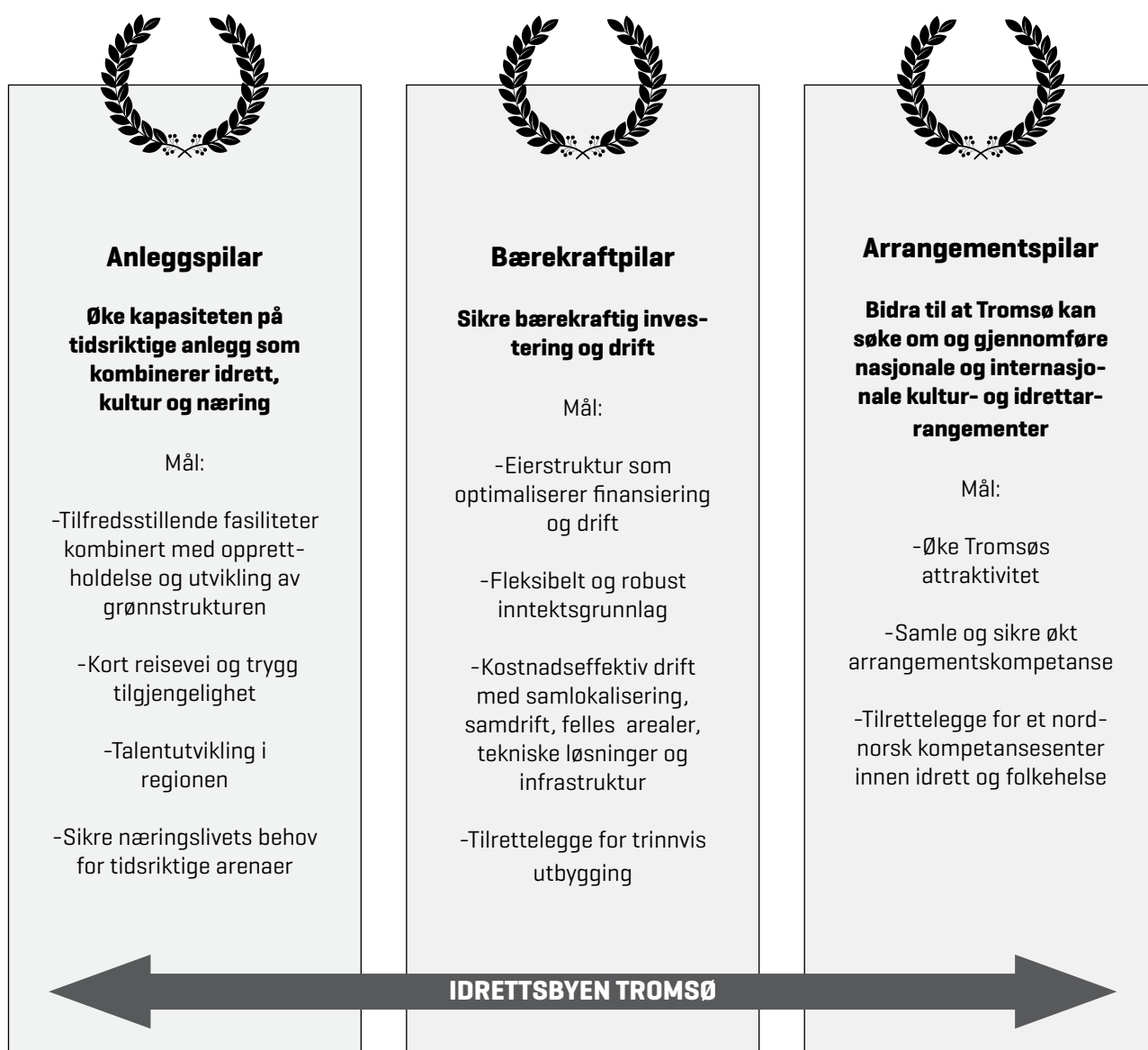
I videre arbeid er det viktig å sikre fortsatt godt samarbeid i planlegging og realisering av anlegg. Bare slik sikrer en de gode og rimeligste løsningene for byen. Tromsø Idrettsråd mener derfor at ressurser også bør tilrettelegges for Idrettsrådet slik at man sikrer idrettens involvering i alle faser frem til realisering.

### 5.4 Forslag til videre handlingsplan og organisering

Et viktig suksesskriterium for å kunne realisere idrettsanlegg, er å etablere gode prosesser fra starten av, slik at man sikrer bred forankring, tydelig eierskap, gode driftskonsepter og sunne modeller for finansiering. Prosjektet Idrettsbyen Tromsø har i samarbeid med et av landets fremste miljøer på idrettsarrangementer og store idrettsutbygginger utarbeidet en strategiplan for videre arbeid med å realisere idrettsanlegg i Tromsø. Her har en definert følgende visjon for Tromsøs arbeid med å bygge ut idrettsanlegg:

***“Tromsø tar en ledende posisjon innenfor kultur- og idrettsarrangement - regionalt og nasjonalt som samtidig ivaretar anleggsbehovet for Tromsøs befolkning”***

Strategiarbeidet har videre konkludert med at det bør arbeides videre etter tre hovedpilarer:



Til hver av disse knyttes det egne strategier og oppgaver med klare aktør- og ansvarsrammer. Videre anbefales det at alt arbeid med anleggsutvikling skjer i nært samarbeid med idretten og andre potensielle brukere, og at arbeidet med anleggs- og bærekraftspilaren skjer under ledelse av Tromsø Idrettsråd. For å sikre nødvendig styring av koordinering av dette arbeidet bør det opprettes en egen prosjektstilling med dette som oppgave. Strategiplanen er vedlagt rapporten.

## 6 Vedlegg

Barents Arena, Plug-in Templarheimen, 70°N arkitekter  
Strategiplan for Idrettsbyen Tromsø, PricewaterhouseCoopers Consulting







Prosjektrapport oktober 2011